

NORGES HØYESTERETT

Den 15. februar 2008 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2008-00311-A, (sak nr. 2007/1326), sivil sak, kjæremål,

A

B

(advokat Jakob Chr. Christensen – til prøve)

mot

Staten v/Hordland skattefutkontor
Staten v/skatteoppkreveren i Y

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Erlend Haaskjold)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matningsdal**: Saken gjelder spørsmål om lagmannsretten skulle ha avholdt muntlig forhandling ved behandlingen av et kjæremål over utlegg i en bankkonto som det er anført tilhører tredjemann, jf. EMK artikkel 6 nr. 1.
- (2) B inngikk i 2000 avtale med Telenor om rydding av skog under Telenors linjer i flere fylker i Sør-Norge. Den 4. januar 2001 stiftet han enkeltpersonforetaket X. C er hans mor.
- (3) I november 2004 gjennomførte Hordaland fylkesskattekontor kontroll i enkeltpersonforetaket for perioden 1. januar 2001 til 31. oktober 2004. Ved kontrollen ble det avdekket at det ikke var ført regnskap i perioden, at det ikke var innsendt næringsoppgaver for virksomheten, at det ikke var foretatt forskuddstrekk for de ansatte, og at det ikke var betalt arbeidsgiveravgift. Merverdiavgift var heller ikke innbetalt.
- (4) Ved Nordhordland tingretts dom av 7. februar 2007 er B idømt fengsel i seks måneder samt en bot på kr 150 000 for unndragelse av merverdiavgift, regnskapsovertredelse og skatteunndragelse.

- (5) Som følge av de forhold som var avdekket, og de beregninger som er gjort for skyldig beløp i form av merverdiavgift, skatt, og som følge av unnlatt forskuddstrekk og manglende innbetaling av arbeidsgiveravgift, begjærte Hordaland skattefutkontor den 7. mars 2005 arrest for til sammen kr 4 376 239. Begjæringen ble tatt til følge, og den 9. mars 2005 besluttet Bergen byfogdembete arrest i innestående på konto nr. 3632.52.69264 kr 201 811 og i innestående på konto nr. 3632.52.01503 kr 3 280 842. Kontohavere var henholdsvis X og A, som er far til B. Innestående på den sistnevnte kontoen kommer fra overføringer på totalt kr 3 750 220 fra B.
- (6) I februar 2006 begjærte A arresten opphevet. Hordaland skattefutkontor begjærte på sin side arresten forlenget. Bergen byfogdembete avholdt muntlige forhandlinger hvor ekteparet A, C og B forklarte seg. Av byfogdembetets kjennelse, som er avsagt 16. mai 2006, fremgår det at B erkjente at han var reell innehaver av enkeltpersonforetaket. Likevel forklarte både han og moren at den kontoen som lød på enkeltpersonforetakets navn, tilhørte henne. Dette fikk de ikke medhold i. Videre forklarte han og faren, A, at den andre kontoen tilhørte A. Det fikk de heller ikke medhold i. Arresten i begge kontiene ble etter dette forlenget til 16. juli 2006.
- (7) Hordaland skattefutkontor og Y kommune v/skatteoppkreveren begjærte utlegg i de to kontiene for kravene. Utlegg ble gitt ved forretning avholdt 4. september 2006. I klagen over utleggene ble det anført at A er den reelle eieren av den kontoen hvor han er oppført som kontohaver. For den andre kontoen er utlegget ikke bestridt.
- (8) Nordhordland tingrett, som avgjorde klagen 19. februar 2007, fant det "klart" at kontoen tilhørte B. Klagen ble dermed forkastet.
- (9) Tingrettens kjennelse ble påkjært til Gulating lagmannsrett som stadfestet tingrettens kjennelse ved kjennelse datert 31. juli 2007.
- (10) Lagmannsrettens kjennelse er påkjært til Høyesteretts kjæremålsutvalg. I kjæremålet påberopes flere angivelige saksbehandlingsfeil – herunder at det ikke er avholdt muntlige forhandlinger.
- (11) Høyesteretts kjæremålsutvalg har besluttet at kjæremålssaken i sin helhet skal avgjøres av Høyesterett, jf. plenumsloven § 6 andre ledd jf. tvistemålsloven § 403 fjerde ledd. Justitiarius har besluttet at partsforhandling skal finne sted etter reglene for ankebehandling.
- (12) I brev fra Høyesteretts kontor 3. oktober 2007 ble partene orientert om at hovedspørsmålet i saken var om det etter EMK artikkel 6 nr. 1 skulle ha vært avholdt muntlig forhandling, og at de øvrige spørsmål i saken var "av mindre interesse".
- (13) Saken har for Høyesterett vært behandlet sammen med HR-2008-00310-A, (sak nr. 2007/1284), D mot AS E og Fs uskiftebo, hvor spørsmålet er om det skulle ha vært avholdt muntlige forhandlinger i en sak om tvangsfravikelse av bolig.
- (14) De kjærende parter, B og A, har i korte trekk anført:
- (15) For Høyesterett anføres utelukkende at det var i strid med EMK artikkel 6 nr. 1 når lagmannsretten ikke avholdt muntlige forhandlinger i saken. De øvrige anførslene er

frafalt. Artikkel 6 nr. 1 fastsetter at "[i]n the determination of his civil rights and obligations" har en part krav på "a fair and public hearing". Etter menneskerettsloven § 3 går denne bestemmelsen foran tvistemålsloven § 403 tredje ledd som bare gir en snever adgang til å kreve muntlige forhandlinger.

- (16) Selv om "civil rights and obligations" som utgangspunkt bare omfatter privatrettslige tvister, har anvendelsesområdet blitt utvidet ved EMDs praksis. Avgjørelsen av skattesaker omfattes rett nok ikke av artikkel 6 nr. 1. Denne saken gjelder imidlertid ikke det underliggende kravet, men om den kontoen som det er tatt utlegg i tilhører A, som ikke var part i skattesaken. Da det er spørsmål om utlegget krenker A' påståtte eiendomsrett, gjelder saken hans "civil rights". Det foreligger videre en "determination", idet utlegget har en såpass varig og inngripende karakter at unntaket for foreløpige avgjørelser ikke er anvendelig.
- (17) Etter EMK artikkel 6 nr. 1 har man krav på muntlig forhandling i minst en instans. Fra dette utgangspunktet har riktignok EMD oppstilt enkelte unntak. Disse unntakene er imidlertid ikke aktuelle i vår sak hvor lagmannsretten måtte ta stilling til både faktiske og rettslige spørsmål, og hvor den ved bevisvurderingen måtte vurdere partenes troverdighet.
- (18) Saksbehandlingsfeilen må føre til opphevelse selv om den ikke omfattes av de absolutte opphevelsesgrunnene i tvistemålsloven § 384 andre ledd. Da heller ikke tingretten avholdt muntlige forhandlinger, må også tingrettens kjennelse oppheves.
- (19) Det er nedlagt slik påstand:

"Prinsipalt:

Lagmannsrettens og tingrettens kjennelse oppheves og saken hjemvises til ny behandling i tingretten.

Subsidiært:

Lagmannsrettens kjennelse oppheves og saken hjemvises til ny behandling i lagmannsretten."

- (20) Kjæremotpartene, *staten v/skatteoppkreveren i Y og staten v/Hordaland skattefutkontor*, har i korte trekk anført:
- (21) Den alminnelige hovedregelen er at EMK artikkel 6 nr. 1 også gjelder på fullbyrdelsesstadiet. EMDs praksis viser imidlertid at bestemmelsens anvendelse på dette stadiet er avledet av anvendelsen på avgjørelsesstadiet. Dette medfører at da behandlingen av skattesaker ikke omfattes av artikkel 6 nr. 1, gjelder det samme ved den påfølgende fullbyrdelsen av skattekravet. Dette må også gjelde i dette tilfellet hvor tredjemann anfører å eie kontoen. A kan f.eks. få ivare tatt sin påståtte rett ved et senere søksmål mot staten.
- (22) Subsidiært anføres det at konvensjonens krav om muntlige forhandlinger er oppfylt. Arrest- og utleggssaken må vurderes under ett. De kjærende parter har dermed fått anledning til å forklare seg muntlig under prosessen, idet de tre impliserte i familien A, B, C forklarte seg for Bergen byfogdembete under rettsmøtet om forlengelse av arresten. Forklaringene er i tillegg til dels referert i kjennelsen. Da klagen over utlegget gjelder samme spørsmål som ble behandlet i arrestsaken, må dette være tilstrekkelig, idet det ikke

forelå nye omstendigheter som kunne begrunne gjentatt muntlig forhandling av samme spørsmål. Det er også vist til at kravet om muntlige forhandlinger ikke var nærmere begrunnet verken i klagen til tingretten eller i kjæremålet til lagmannsretten – noe EMD legger stor vekt på. Under tvangsfullbyrdelsen gjør det seg dessuten gjeldende særlige hensyn, idet den foregår i flere trinn. Prosessøkonomiske hensyn og hensynet til at saksøkeren skal kunne få avgjort sitt krav innen rimelig tid, tilsier at man må være forsiktig med å avholde muntlige forhandlinger på flere stadier. Muntlige forhandlinger ville for øvrig ikke kunne bidra med opplysninger av betydning for bevisene i saken som forutsetter en objektivisert bedømmelse.

- (23) Det bestrides at en eventuell saksbehandlingsfeil kan føre til opphevelse, idet det ikke er noen rimelig mulighet for at unnlattelsen av å avholde muntlige forhandlinger har hatt betydning for avgjørelsen av saken.
- (24) Det er nedlagt slik påstand:
- ”1. **Kjæremålet forkastes.**
  2. **Staten v/skatteoppkreveren i Y og staten v/Hordaland skattefutkontor tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.”**
- (25) *Jeg er kommet til at kjæremålet må forkastes.*
- (26) Innledningsvis bemerker jeg at etter tvangsfullbyrdselsesloven § 2-12 jf. tvistemålsloven § 403 tredje ledd kan avslag på en begjæring om å avholde muntlige forhandlinger i en kjæremålssak som utgangspunkt ikke påkjæres. En anførsel om at unnlattelse av å avholde muntlige forhandlinger var i strid med EMK artikkel 6 nr. 1, kan likevel prøves.
- (27) Anvendelsen av EMK artikkel 6 nr. 1 i vår sak forutsetter at utlegget gjelder de kjærende parters ”civil rights and ... obligations”, eller deres ”borgerlige rettigheter og plikter” i norsk oversettelse.
- (28) EMDs praksis viser at artikkel 6 nr. 1 ikke er begrenset til avgjørelsen av kravet, men også omfatter en eventuell senere tvangsfullbyrdelse av det. Jeg nøyer meg med å vise til EMDs dom av 21. april 1998 i saken Estima Jorge mot Portugal, sak nr. 24550/94, hvor det i avsnitt 35 uttales at ”[e]xecution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the ’trial’ for the purposes of Article 6”.
- (29) Som dette sitatet viser, regnes fullbyrdelsen som en ”integral part” av avgjørelsen av kravet. Dette medfører at så lenge avgjørelsen av skattekravet ikke omfattes av artikkel 6 nr. 1, jf. EMDs storkammerdom av 12. juli 2001 i saken Ferrazzini mot Italia, sak nr. 44759/98, omfattes normalt heller ikke fullbyrdelsen av det.
- (30) I vår sak er det imidlertid spørsmål om utlegget er tatt i en konto som tilhører en person som ikke var part i skattesaken. Dette er det ikke adgang til, jf. dekningsloven § 2-2 sammenholdt med tvangsfullbyrdselsesloven § 7-1 andre ledd. Tvisten gjelder dermed i realiteten A’ vern for hans påståtte eiendomsrett til kontoen. I et slikt tilfelle kommer artikkel 6 nr. 1 til anvendelse. Til støtte for dette viser jeg til EMDs dom av 23. oktober 1997 i saken The National & Provincial Building Society mfl. mot Storbritannia (sak nr. 21319/93, 21449/93 og 21675/93), hvor EMD kom til at et søksmål med krav om

tilbakebetaling av skatt som angivelig var innkrevd uten hjemmel i lov, ble omfattet av artikkel 6 nr. 1. Det var ikke avgjørende at "the rights asserted in those proceedings had their background in tax legislation and the obligation of the applicant societies to account for tax under that legislation" (avsnitt 97). Løsningen kan ikke bli en annen under henvisning til at A vil kunne anlegge søksmål mot staten etter at tvangsfullbyrdelsen er gjennomført.

- (31) Et ytterligere vilkår er at utlegget kan regnes som "determination" av de kjærende parter borgerlige rettigheter og plikter. Etter EMDs praksis kan midlertidige avgjørelser til en viss grad ikke regnes som "determination", jf. Kjølbros: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, andre utgave, København 2007 side 302. Da tvangsfullbyrdsesloven § 6-4 åpner for at tingretten kan omgjøre en beslutning om å fremme tvangsfullbyrdelsen "i den grad fullbyrdelsen ikke er avsluttet", kunne det umiddelbart synes å innebære at utlegget ikke kan regnes som en "determination". Men etter min mening kan ikke det legges til grunn. Avgjørende er at de kjærende parter ved utlegget mistet disposisjonsretten over kontoen – noe som representerer et betydelig inngrep overfor dem. Muligheten for senere omgjøring kan ikke være avgjørende.
- (32) Jeg er etter dette kommet til at artikkel 6 nr. 1 kommer til anvendelse. Spørsmålet blir dermed om lagmannsretten hadde adgang til å gjøre unntak fra regelen om muntlig forhandling. Om det rettslige utgangspunktet for denne vurderingen viser jeg til førstvoterendes votum i HR-2008-00310-A, (sak nr. 2007/1284) som er avgjort tidligere i dag. Som det fremgår av dette votumet, er spørsmålet om det overordnede krav om at rettergangen etter en totalvurdering må fremstå som forsvarlig og rettferdig, vil kunne oppfylles uten at det blir avholdt muntlig forhandling. Dette beror på om det under en muntlig forhandling vil kunne frembringes noe av betydning for avgjørelsen som ikke like forsvarlig kan bedømmes under en skriftlig behandling. Jeg nevner videre at i den forrige saken fremheves hensynet til effektivitet og prosessøkonomi samt faren for at muntlige forhandlinger vil kunne medføre at prosessen blir unødig forsinket. Disse hensynene har betydelig vekt i saker om tvangsinn drivelse av pengekrav, blant annet fordi det – dersom saksøkte bestrider adgangen til å ta utlegg i det aktuelle objektet – kan bli nødvendig å treffe flere rettsavgjørelser før fullbyrdelsen er endelig avsluttet.
- (33) Ved den konkrete vurderingen viser jeg til at de materielle spørsmål var de samme i arrest- og utleggssaken, idet både tvangsfullbyrdsesloven § 7-1 andre ledd og § 14-10 viser til dekningsloven § 2-2 som fastsetter at det kan søkes dekning i formuesgoder som "tilhører skyldneren på beslagstiden". Det er videre nær sammenheng mellom avgjørelsene ved at de utgjør påfølgende etapper i tvangsinn drivingen. Da det altså i realiteten er tale om samme prosess, må det foretas en samlet vurdering av om de kjærende parter har fått en rettferdig behandling av sin sak.
- (34) I denne sammenheng viser jeg til at de tre impliserte forklarte seg for byfogdembetet under rettsmøtet våren 2006 ved behandlingen av arrestkravet. Byfogdembetets kjennelse er svært grundig med en detaljert drøftelse av de forklaringene som ble gitt. Tingretten, som viser til byfogdembetets kjennelse, har også foretatt en grundig drøftelse av eiendomsretten. Det samme gjelder for lagmannsrettens kjennelse.
- (35) Avgjørende er, som nevnt, om muntlige forhandlinger ville kunne frembringe noe av betydning for avgjørelsen som ikke like forsvarlig kan bedømmes under en skriftlig behandling. Da det ble gjennomført muntlige forhandlinger i arrestsaken, er spørsmålet

om muntlige forhandlinger i utleggssaken ville kunne frembringe noe av relevans som ikke fremgår av namsrettens kjennelse.

- (36) I denne sammenheng har det betydning hvordan de kjærende parter har begrunnet sitt krav, jf. EMDs dom av 12. november 2002 i saken Döry mot Sverige (sak nr. 28394/95) hvor det i avsnitt 44 uttales at "[i]n fact, she did not state any reasons for her requests that the appellate court hold hearings in the cases". I klagen til tingretten uttales det utelukkende at "[d]ersom saken behandles for tingretten fremsettes krav om muntlige forhandlinger". I et senere prosesskrift uttales det at "[i] forhold til spørsmålet om eierskap til kontoen, og for å dokumentere gjeldspostene til saksøker nr. 2 ytterligere ved å vise de aktuelle utleiegjenstandene, mener saksøker det er nødvendig med muntlige forhandlinger". Jeg kan ikke se at denne bevisførselen ville ha nevneverdig interesse.
- (37) For lagmannsretten ble begjæringen begrunnet "ut fra kravets omfang, sakens kompleksitet, samt at innehaver av kontoen som utlegget er tatt i, ikke har vært part i utleggssaken". Her ble det altså ikke konkretisert hva de kjærende parter mente kunne belyses bedre ved en muntlig enn ved en skriftlig behandling. Jeg forstår for øvrig at siste del av sitatet refererer til at A ikke hadde vært part i skattesaken.
- (38) EMDs praksis viser også at det har betydning om retten har begrunnet avslaget om å ta til følge en begjæring om muntlige forhandlinger, jf. EMDs storkammerdom av 23. november 2006 i saken Jussila mot Finland (sak nr. 73053/01) avsnitt 48. Lagmannsretten begrenset seg ikke til å avslå kravet om muntlige forhandlinger, men gav en nærmere begrunnelse for avslaget, idet den fremhever at "[e]tter lagmannsrettens syn reiser denne saken ikke kompliserte spørsmål verken av faktisk eller juridisk karakter. Saksforholdet og tvistetemaene er enkle og oversiktlige."
- (39) Jeg er enig i denne vurderingen. Saken gjelder overførslor på totalt kr 3 750 220 fra B til A i perioden 2002 til 2004. Under byfogdembetets behandling av arresten opplyste B at samtlige kvitteringer ble lagd i 2005, etter at det var tatt arrest i kontoen. Kvitteringene ble tilbakedatert til årene 2002-2004. Det fremgår videre av byfogdembetets kjennelse at det er B som har disponert kontoen. Bortsett fra to uttak, som er foretatt av A, er samtlige utbetalinger foretatt av B. Bevisbedømmelsen måtte etter min mening, slik både tingretten og lagmannsretten har gjort, baseres på objektivt konstaterbare forhold hvor de kjærende parter troverdighet hadde underordnet interesse. Dessuten hadde de, som nevnt, ikke fremhevet noe konkret som etter deres mening kunne supplere det som fremgikk av byfogdembetets kjennelse i arrestsaken.
- (40) På denne bakgrunn er jeg, når prosessen ses under ett, kommet til at de kjærende parter har fått en rettferdig behandling av sin sak.
- (41) Jeg tilføyer at namsmannen ved oversendelsen av klagen til tingretten opplyste at B og A gjentatte ganger hadde møtt på lensmannskontoret og gitt uttrykk for sine meninger om eiendomsretten til kontoen, uten at dette fikk namsmannen til å endre sitt syn på hvem som er den reelle eier av kontoen.
- (42) Kjæremålet har ikke ført fram. Da saken gjelder et prinsipielt spørsmål om i hvilken utstrekning EMK artikkel 6 nr. 1 gir en saksøkt ved tvangsfullbyrdelse av et pengekrav krav på muntlig forhandling av en eventuell klage, er jeg kommet til at det ikke bør tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.

(43) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E:

1. Kjæremålet forkastes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

(44) Dommer **Indreberg:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(45) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(46) Dommer **Stang Lund:** Likeså.

(47) Dommer **Lund:** Likeså.

(48) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Kjæremålet forkastes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Riktig utskrift bekreftes: